

KTE TSZN
2017. március 30.

Autonómia iskolai könyvtári szemmel

Dömsödy Andrea iskolai könyvtári referens
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Pedagógiai paradigma

A könyvtár funkciója

ismeretátadás

kész, rendszerezett tudás átadása

szemléltetés

a nem elérhető környezet bemutatása

cselekvés

aktivitás, feladatmegoldás színtere

konstruktivista

alternatívák, értelmezések forrása

(Nahalka, 1999 alapján)

Mi közünk az autonómiához?

Az iskola könyvtára olyan, amit az iskola megérdemel

De a diákok valóban ezt érdeklik?

Egy iskola szellemiségéről, pedagógiai kultúrájáról sokat elárul könyvtára

Egy iskolarendszerről is sokat elárulnak könyvtárai

- könyvtárainak száma, hozzáférhetősége
- azok központi támogatása (jogi, szakmai, anyagi)
- a könyvtárakkal szemben támasztott követelményei, elvárásai
- a szakemberrel való ellátottsága
- a könyvtárak állománya (frissesség, témakörök, tananyaghoz való viszony, dok.típusok ...)

IFLA és az autonóm iskolai könyvtár(os)

- szakképzett szakember (tanárokhoz hasonlóan) (28. p.)
- iskola vezetésével közösen dolgozza ki a programot (42. p.)
- a tanárokkal együttműködve konkrét órákat tervez (42. p.)
- menedzseli a könyvtárat - döntéshozó (29. p.)

Végrehajtó vagy autonómiát támogató könyvtár?

iskolai könyvtár funkciója: iskola támogatása

IFLA: a könyvtár programjait össze kell hangolni az iskola céljaival ...

Minden esetben akarjuk

Az IFLA iskola(i könyvtár)képe : demokratikus

- **isk. kv. célja:** inf. szabadság, LLL, felelős állampolgár (15. p.)
-
- a pedagógusok együttműködő munkatársak, (48. p.)
-
- elismeri, hogy a diákoknak joguk, azt olvasni, amit szeretnének (42. p.)
- mindenkinek biztosítja a tudáshoz való jogot (32. p.)

Állomány	Végrehajtó	Autonóm
tankönyvek	nagy arányban tanulói tankönyvtár	széles választékban nyújtja, mint segédletet
tartalmi összetétele	a tananyag szellemiségével, tartalmával megegyező	- alternatívákat felmutató - a sokféleségre tudatosan törekvő
szépirodalmi	kötelezők + klasszikusok	- népszerűk is (akár lektűr is) - sok kortárs
mennyiség	sok azonos példány	sokféle forrás
módszertani	feladatgyűjtemények, szöveggyűjtemények a tankönyv dúsításához	- gazdag - nyitott (sokféleségre, újdonságra)

Igények	Végrehajtó	Autonóm
gyerekek feladatai	gyűjtőmunka (életrajz, események ...)	<ul style="list-style-type: none"> - projekt - problémamegoldás - alkotás
tanóra alatt érkező diákok	lukas órás	<ul style="list-style-type: none"> - diff. feladattal tudatosan küldött - maguk választotta alternatíva
szünetekben érkező diákok	<ul style="list-style-type: none"> - otthon felejtett tk-ért - kötelezőért 	<ul style="list-style-type: none"> - tájékozódni (hírek, órai kérdések)
pedagógusok	<ul style="list-style-type: none"> - szemléltető - gyakoroltató anyagok 	<ul style="list-style-type: none"> - alternatív, elavult értelmezések - szakmai önfejlődéshez

Kped. célok	Végrehajtó	Autonóm
iskolai/átfogó célok	<ul style="list-style-type: none"> - vizsgafelkészítés - magas teljesítmény 	<ul style="list-style-type: none"> - LLL - tanulásfejlesztés
könyvtárhasználatás célja	többet tudjon	megértsen, gondolkodjon
könyvtárhasználat tanításának célja	<ul style="list-style-type: none"> - a tantervi ismeretek átadása - állandó - mindenre módszeresen kitérő 	<ul style="list-style-type: none"> - az önálló munkára felkészítés - a tanulmányi feladatokhoz igazodó
olvasóvá nevelés	olvastató	élményközpontú

Kped. gyakorlat	Végrehajtó	Autonóm
könyvtárhasználat tanításának kerete	a megadott tantárgyi keretben	sokszínű helyi gyakorlatok - tömbösítve - folyamatosan - egy tárgyban - többen - projektben
	- tantárgyközpontú - a kereszttantervi területeknek kis mozgástér	- rugalmas, több szempontú tananyagszervezés - a kereszttantervi célok nem vesznek el
könyvtárhasználati tananyag	(központi) tantervben megadott tananyag	aktuális igényekhez/feladatokhoz igazított
könyvtári szakórák	- ha előírás → lesz (legalább papíron) - ha sok a leadandó anyag → nem fér bele - nincs esély sem a szokássá válásra	- pedagógus módszertani szabadsága - ha érti, ha látja a hasznát, fektet bele - ha fontos neki a kritikai gondolk., az LLL - meggyőzősebb
alkalmazott módszerek	- gyors ismeretátadást segítők (előadás, magyarázat, bemutató) - elvárt választ/eredményt elérők (feladatlap-kitöltés)	- nyitott eredményt adó módszerek (alkotás) - tanulói döntésekre építő módszerek (projekt)

	Végrehajtó	Autonóm
könyvtárhasználati tankönyv	- évfolyamokra lebontott - módszeresen felépített	kézikönyv, mely minden évfolyamon használható
szakmai támogatás	feleslegesnek ítélt	- pedagógiai könyvtár - helyi munkaközösség - helyi szakmai rendezvények
munkafolyamatok	központi döntések bürokrácia lassúság időigényes	- helyi döntések - gyorsabb ügyintézés - akciós lehetőségek kihasználása
technikai eszközök célja	reprodukció	- alkotás - még többféle infó - minél frissebb infók

Kockás könyvet megerősítő problémák

- Saját jogszabályait nem tartja be a rendszer (2.3.2.)
 - még mindig nem alkalmaznak mindenhol könyvtárostánárt (2.1.12., 2.2.13.)
- Tantervi
 - kerettantervben előírt óraszámok (2.1.1.)
 - NAT-ról NAT-ra technokratább a központi előírás (2.2.1)
 - nincs kereszttervi összehangolás, a területek tananyag tartalma a lényeg (2.2.2.)
- Leterheltség, diff. csökk. → **nehezebb könyvtári szakórát szervezni** (2.1.2., 2.1.15., 2.2.6.)
- Nincs könyvtárhasználati **tankönyv** (2.1.4., 2.2.7.)
- Felhalmozott tankönyvek feleslegessé váltak (2.2.7., 2.2.8.)
- **Bürokratikus**, lassú ügyintézés (2.1.7.)
 - a tankönyvterjesztésben sok a hiba, a többletmunka, munkaidőn kívüli munka
- **Leépültek** a megyei ped. könyvtárak és velük az iskolai könyvtárak **szakmai támogatása** (2.1.13.)
 - az OPKM sem elég szolgáltatóképes helyzetéből adódóan

Alapprobléma

Az iskolai könyvtárak jelen állapota is azt mutatja, hogy a közoktatási rendszer nem tekint a pedagógusokra és a tanulókra sem autonóm, lényként. Ha egy **rendszer megelégszik a rossz felszereltségű könyvtárral**, kicsi terekkel, nem folyamatosan és tervszerűen fejlesztett állománnyal, a szakképzett könyvtárostánár hiányával, akkor az azt mutatja, hogy **a rendszerben lévőknek nem kell önállóan gondolkodniuk**, nem számít egyéni érdeklődésük, nem számít információs műveltségük, nem számít szövegértésük, nem számít önálló tanulási képességük szintje, nem lehetnek egyéni megoldásaik.

Az iskolák könyvtárostánárral való ellátottsága összességében alacsony szintű. **Ahol nincs vagy kevés státusz van, ott nem tudják a pedagógusokat szakmai autonómiájukban** szakirodalommal, tanítási és tanulási forrásokkal ellátni, módszertani kultúrájukat a könyvtár-pedagógiai módszerekkel **támogatni**.

Alternatív megoldások

- Tartsák be a jogszabályokat! (CKP 2.3.2.)
- Fogadja el a rendszer
 - a kettős óravezetést, teamtanítást (IFLA 5.8.),
 - kezelje rugalmasabban a tanórai kereteket,
 - a kereszttantervi követelmények legyen a gyakorlatban is hangsúlyosak, ne csak díszek a tanterv elején (CKP 2.4.3., 2.4.6.)!
- hátránykompenzációs finanszírozás (CKP 2.3.11.)
 - könyvtárfejlesztésre is
- összehangolt ellenőrzés (CKP 2.4.11.)
 - oktatási + könyvtári

Felhasznált irodalom

Nahalka István (szerk., 2017): **Kockás könyv**. Van kiút az oktatási katasztrófából. Elemzés a magyar közoktatás alapvető, jelentős beavatkozást igénylő problémáiról és azok lehetséges megoldásáról. Bp., CKP, 80 p. URL: http://www.ktep.hu/sites/default/files/VAN_KIUT_A4_80oldal_web.pdf Utolsó letöltés: 2017.03.10.

Nahalka István (1999): Könyvtár és pedagógia. In: Módszertani Lapok, Könyvtárhasználat, 4. sz., 6-13. p.

Schultz-Jones, Barbara - Oberg, Dianne (szerk., 2016): **IFLA Iskolai könyvtári útmutató**. 2., átdolg. kiad., Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 76 p. URL: http://www.ktep.hu/sites/default/files/ifla-school-library-guidelines_magyarul.pdf Utolsó letöltés: 2017.03.06.